

Euskal Herriko Ahotsak
ahotsak.com

Jesusa Espilla Sololuze

*Etxebarria,
Bizkaia
(1924-2015)*

Aurkibidea

Biografia

1924an jaio zen Etxebarriko Beide baserrian. Ama Larruskaineko Egizaun baserrikoa zuen eta aita Beidekoa bertakoa. Zazpi neba-arrebatatik bigarrena da bera. Umetan Etxebarriko eskolara joan zen. Bere ama Elgoibarreko eta Soraluzeko plazara joaten zen gurdiz baserriko generoa saltzera. Bilbon jantzigintza ikasketak burutu zituen eta gerra ostean, neskame lanetan aritu zen Algortan hiru urtez, Bilboko Carlton hotela eraiki zuenaren anaiaren etxean, Smitharreanean. Auzo bereko senarrarekin ezkondu eta handik gutxira Markina-Xemeinera joan zen bizitzera, 1958an-edo. Bi alabaren ama. Ahaztuen Oroimena taldekoek ere egin zioten elkarrizketa, gerrako kontuak jasotzeko ([ikusi euren webgunean](#)).

Zintak

EBA-004

- **Proiektua:** Lea-Artibaiko ahotsak
- **Elkarrizketatzailea(k):** Goiria Mendiola, Nerea
- **Data:** 2010-03-17
- **Iraupena:** 35 min
- **Euskarria:** Bideo digitala
- **Kodifikatzailea:** Elexpuru, Juan Martin
- **Transkribatzailea(k):** Gisasola, Karmen

EBA-005

- **Proiektua:** Lea-Artibaiko ahotsak
- **Elkarrizketatzailea(k):** Goiria Mendiola, Nerea
- **Data:** 2010-05-26
- **Iraupena:** 105 min
- **Euskarria:** Bideo digitala

EBA-022

- **Proiektua:** Ahaztuen Oroimena
- **Elkarrizketatzailea(k):** Bereziartua, Aitor - Ibarzabal, Patxi - Unamuno, Alberto
- **Data:** 2011-01-01

- **Iraupena:** 112 min
- **Euskarria:** Bideo digitala

Pasarteak

1. Madalena egunean jaioa izan arren, Jesusa

- **Erref:** EBA-004/002
- **Iraupena:** 0:02:03. **Hasi:** 00:01:40. **Bukatu:** 00:03:43
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa

Laburpena:

Madalena egunean jaio zen, baina ez zioten Madalena ipini, orduan zatarra irizten zitzaiolako. Orain, berriz, modan dago. Ama Larruskaingoa, Egixaun baserrikoa eta aita Beidekoa. Zazpi neba-arrebatatik bigarrena da Jesusa. Neba gazteena geratu zen baserrian bizitzen.

Transkripzioa

- Ta noiz jaixo zinen? Noiz jaixo?
- Noiz jaixo nintzen? "Veinti dos de julio". Bueno, hori erderaz esan esan dotsut /esotzut/ baiña.
- Bai, "veinti dos de julio".
- Veinti cuatrun, veinti cuatrun.
- Veinti cuatrun Madalena egunien.
- Bai.
- Ba, Madalen izen bihar ziñien.
- Zatarraue zala pentsau eben, Maalen esaten jakon ordun; ta oin modan da, hain da modan oin!
- Oin bai, lehen ez?
- Malen ta Matxalen ta bueno zer ez. Ta nik, nire amai esaten notsen. Nire ama Paula zan, da esan eitten notsen, Susana jaixo bihar ebanien edo jaixoteko eunien edo ez dakit noz zan, Paula ipini bihar zenkixue / bizenkixue/ izena umiai. Ta berak esan eusten: "zeuk ez zeuntsen ba ipini". Ez, neuk ez neutsen ipini ta oin Paula, hemen goixen bizi izen zan betenarixue, ta oin ha, hazitte eongo da, baiña Paula ipiñi otsen /ipintsen/ izena.
- Bai, da oin pillo bat daz.
- Bai, bai, bai.
- Iratin aizti be.
- Be bai, be bai.
- Ta nongoak euki zenduzan ama ta aitxe zuk? Ama ta aitxe nungoak euki zenduzen?
- Ama Larruskaingue.
- Baserrixe?
- Egixaun baserrikue. Egixaun. Oin hutsittutte egongo da ha!
- Ta aitxe?
- Aitxe, Beidekue.
- Ta zenbat neba-arreba izen ziñien, zuek ba?
- Zazpi.
- Ta zeu?
- Neuaz zazpi, bigarrena.
- Bueno, orduen, etxien agindutue tokeu jatzun edo zer?

- Ez. Ordun holan izaten zan. Mutille edo nagusixe edo holan, gatzen zanta.
- Ez zuenin; gaztena geratu zan baserrixen.
- Beno ba, gatu zan ba, hoixe, bestiek jun zien da ba haxe gatu zan. Ta hantxe da, baiñe harek nik baiño gitxia dakixe harek, gerratin, oiñ, hobeto hirurotega hamabost urte daukez. Ostontzin memorixe ona dauke harek, nik baiño hobie baiñe.

2. Maistrak gogor eskolan, erdara sartu nahirik

- **Erref:** EBA-004/003
- **Iraupena:** 0:00:50. **Hasi:** 00:03:43. **Bukatu:** 00:04:33
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola
- Euskara » Euskararen egoera
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Maisu-maistrak

Laburpena:

Maistrak ez zekien euskaraz eta umeek ez zekiten erdaraz. Jesusari oso gogorra begitantzen zitzaion maistra, baina orain konturatzen da ez zuela langintza erraza eta zerbait egin behar zuela ulertu eragiteko.

Transkripzioa

- Ta zuk umetako kontuetan-edo, ze akordu daukezu, han Etxebarriko kontuk umetakoak-edo?
- Eskolakuk-eta? Ba guk ez genkixela erderaik, ta maistrik ez ekixen euskeraik, ta niri beittentzen jaten maistrie gogorra zala, beittantzen jaten neuri. Ta oin konturetzen naz, zozer ein biharko /biko/ bala guri entendidu eraitteko ezer. Berak ez eban ezebe entenditzen, guk ez gendun euskeraik o erderaik jakitten, ordun ba ez doskun inporta, erakutsi maistriai zeozer eitten genduen ta, amorratu eitten eban ta blisti-blasti be ataraten eban, baiña normala zan hori be. Ta gaiñera euskera, hak nahi eban erdera ikasi daigun; berak be hobeto, erretzaue egingo eingo eban-ta, erakutsiko oskun-ta. Baiña guk ez genkixenez, ezin geinkixen ein.

3. Belarrondokoa erdaraz gaizki egiteagatik

- **Erref:** EBA-004/004
- **Iraupena:** 0:02:48. **Hasi:** 00:04:33. **Bukatu:** 00:07:21
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Maisu-maistrak
- Euskara » Euskararen egoera
- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Anekdotak, kontakizunak

Laburpena:

Felisa esnearekin joaten zen Etxebarritik Markinara egunean bi aldiz. Maistrarekin batera joan ohi zen sarri, hura erosketak egitera joaten baitzen, gauzak txakur txiki bat merkeago lortzearren. Gogoan du behin nola bidali zuen Pilareko Ama Birjinaren koadroarentzat zinta hori-gorria eroatera, eta

bueltan nolako belarrondokoa eman zion erdaraz gaizki egiteagatik. Erdaraz dago azkenengo zatia.

Transkripzioa

- Beti gogoratzen naz, berak egun baten holan, guk esni ekartzen gendun Markiña, baserritik. Ta ordun ez euen tratorik, ta eskun hartu kantiñek ta goxin ta illuntzien. Ta maistrie, harek maistriek, Etxebarrin bizi zan eskoletxien, baiña txakur haundi bat merkia beuen piper potue Markiñen - Etxebarrin be dendi beuen- ba Markiña etorten zan. Ta ordun, ba nahi izeten eban lagune eruteko harutzien, ta beti plantete giñen; osea, harutz juteko nahi honutz etorteko be bai, ezta? Baiña maistriaz jun ta etorri. Ta zemat bider akordetan jaten hori! Egun baten esan eusten /eseusten/ kordoie ia ekarriko neutsen, horixe ta gorrixe; ze, Ama Birjiñe Pilarrekue euen eskolan ta haretxi ipintteko zinttie, esegitteko kuadrue. Ta berak esan eusten /esausten/ ba ze, erdera eitten eban ta, esan eusten /esosten/ ba ze: "Pues dónde podía tener aquello", "En la mercería, en alguna mercería ¿no?". "Pues, puede haber donde Clementina". "Clementina era una tienda". "También puede haber donde Orbea, que era una tienda que, parece que era, como requisaron o así aquello porque en tiempo de la guerra pasaron cosas feas ¿no?. Y luego, el otro era, eran tres sitios". Zuk bakixu hori. Ta jun nitzenin eskola beratzi t´erdixetan esni ekarritte gero, ba harek beti ondo, berandua jun arren be, bakixen-ze nun izeten nintzen-ta. "¿Ya me has traído guapita?", "Sí señora". "Había que decirle "sí señora" o "no señora" y todo eso". Bueno "y ¿de dónde has traído?", "Y, donde Clementina no ha estao". "No tienes que decir así, tienes que decir: donde Clementina no había". "Donde Feliciano tampoco no ha estao" nik. "Tampoco", "¿No te digo que no tienes que decir así? Tienes que decir: Donde Clementina no había y donde Feliciano tampoco había". "Que me quería enseñar y en la tercera le dije: "donde Orbea ha estao". "Me da un sopapón que posterior he pensao, que ahora no hay sopapos. Todo lo contrario, si te dan, no pegar como entonces pero si te dan pues, enseguida te van a la maestra o al maestro porque las amenazao a tu hija o a tu hijo pero entonces no había eso. Pero ya me entró el verbo entrar."

4. Maistra zakar batzuekin, goxo beste batzuekin

- **Erref:** EBA-004/006
- **Iraupena:** 0:03:05. **Hasi:** 00:07:54. **Bukatu:** 00:10:59
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Maisu-maistrak

Laburpena:

<p>Ogi-mamia erabiltzen zuten koadernoan gaizki eginak borratzeko. Behin neskatala bat joan zitzaion maistrari koadernoan zikin-zikin eginda borratzerakoan eta zaplaztekoa eman zion; handik laster Beronika izenekoa hurbildu zitzaion egoera berdinean eta goxo-goxo hartu zuen. Oso begiko zuen maistrak Beronikaren familia. Nahiz eta urruneko baserri batekoak izan, oso familia adeitsua argia ei zen.</p>

Transkripzioa

- Bai horregaittik.

- Hori Veronica zan, inor izen leikenik onena. On-ona, moduskuk zien izen be. Eurek, espabilauek ta majuk danak! Baiña, Veronica edozergaitxik gorritzen zana zan. Ta, egun baten diktaue agindu euskun maistrik eitteko ta ein dogu ta gero harek, diktauek ipintten eban erara, bueno harek esan nahi bana, dibuju ein azpiko partin. Borragomaik ez euen. Ta zeaz? Ogi mamiñaz borraten gendun. Pentsa zelako zikinkerixe! Ta han gure auzoko bat, Atotekue; honen Mertxe zeran ta amama, beti ibiltten zan guapatxue zan bera baina, rubixa-rubixi guapi zan. Baiña beti beti ahue erreta eukitten eban mokukin. Jun zan maistria erakustera: "blis-blas-blis-blas, sucia". "¿Qué iba ser otra cosa porque quería borrar aquello que había hecho, cómo estaría?". "Va Veronica, y ha roto el papel roto tenía aquella de tanto borrar, querer borrar". "Pero por dios Veronica, ¿cómo has hecho ésto?", "con una humildad, pero le da aquella. Y su padre le hubiera dicho: no vas más a la escuela. Venían de Retolaza, pues está, el último de caserío de Etxebarria".

- San Migeleruntz?

- Besteruntz, Larruskaiñeruntz. Ba harek etorten zin goxien, ta illuntzera arte ez zien juten. Ta egun baten esan notsen beran aitziai, Veronican aitziai, Maiztegin amai, esan notsen: "nik ez dakit zegaittik, Txomiñenin bazkaltzen zenduelako zuek, ta maixu-maistrak be hantxe euezan apopillo ta hoixegaittik-edo, zuentzako aparteko hori eukitzen eban maistrik". Oseake ezebez, esan otsen harek Teresak, Maiztegin amak. Ha ni baiño zatixe zaharrau zan, baiña neuk be ikusi eitten neban, haretxen modun. Ta, badakizu zegaittik? Eske gure aitte bakizu zelako kaballerue izen zan ta zan! Han mendixen bizi izeteko! Ta hak mezi entzutera-edo Markiña o Etxebarrire bajeta zinien, ba beti eukitten eban atenziñue maixuaz ta maistria. Ta hoixegaittik-edo izengo zan igul, esan dosten /esosten/ berak. Eta izen leixen baiña sekulo ez eban premiñaik, Veronicak ez. Teresak ez dakit baina Veronicak ez euen premiñaik horretako ze ...

- Izenak behintzet elegantik eukezan horrek, ezta, baserrikuk, Veronica-ta?

- Bai, ta Maria Luisa ta Teresa. Ta gero beste bat hil ein jakuen, ha gaztetxuau zan. Mutillek be majo-majuk zien, bat pelotarixe. Bueno lobie harena, baiña ez dait ez dan gatu baiña zesta-puntan nausi! Bai, oin bi urte edo hiru.

5. Aguraingoa zen maistrak euskara ikasi ez, Leongoak ikasi

- **Erref:** EBA-004/007
- **Iraupena:** 0:01:37. **Hasi:** 00:10:59. **Bukatu:** 00:12:36
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola
- Euskara » Euskararen egoera
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Maisu-maistrak

Laburpena:

Maistra hori Salvatierrakoa (Aguraingoa) zen, baina ez zuen euskararik ikasi; maisuak, ostera, Leongoa izan arren, ikasi zuen interesa jarri zuelako. Ez zuten gauza handirik ikasi eskolan. Gainera, uda batez gerra etorri zen eta ikasturte osoa galdu zuten.

Transkripzioa

- Eta, hori maistri hori nongoa zan ba?

- Hori, joten, niri esan ostena edo hori? Salvatierrakue. Ta harek, ez eban ikasi euskeraik. Ta ostera maixue Leongue zan ta ikesi eiban.

- Ta zelan ba hori?

- Ba interes gehixa ipiñi-edo eingo eban; ze maistrik ba, beste egun baten be bagoiezan etxa Markiñetik, ni neure etxera, baiña ha berana, Etxebarrin bizi zan ha, ta ni bide erdixen. Ta bagioiezan, ta goxin esplikau euskun, "no sé qué polar".

- Aurora polar.

- "Firmamento; no sé qué era pero eso es. Fíjate lo que habría entendido yo", harek esan eustenetik. Bagoiezan han Basaibarko errebueltan ziherdik, "estaba estrellao", bueno argi-argi euen izerra ta gau edarra. "No sabes cómo te-os estao contando, y pues eso, le digo. Digo yo entre mí: si supieras lo que he entendido yo de allí, nada de nada. Bastante hicimos lo que hicimos; leer-escribir, mal o bien aprendimos pero dividir bien no. Así que, tú díme lo que podré saber yo". Pero halakotxe epoki suertau be ein zan, maixu-maistrak ba bakaziñuk emon zittuen juliuen, ta harek jun zien euren etxita. Bixen bittartien sartu zan gerrie ta gure bakaziñoiek, gerratin izan zin; oseake, ze ikesi ta ze eingo gendun?

6. Frankistek hartutako hiriak mapan seinalatzen

- **Erref:** EBA-004/008
- **Iraupena:** 0:01:18. **Hasi:** 00:12:36. **Bukatu:** 00:13:54
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Gerraren eragina

Laburpena:

Gerra denboran, eibartar batzuek eskola erakutsi zieten baserri bateko umeei; gerora, eskolara itzuli zirenean, asko igartzen zitzaien. Gerra Etxebarritik pasatu berritan, maistrak mapara irten eta "Nazionalek" hartutako hiriak seinalatzen zizkien.

Transkripzioa

- Baiña bai igerten jakuen, eibartar batzuk egon zien Basaben, hor Arraten-ta etxin. Ta harek klaro, han inguruko umiei-ta, baton batek behintzet emon egiten otsien /eittotsen/ eskolie. Zuk bakizu zelan igerten jakuen harei, atzera eskola etorri zienien? Bueno, maistrak einde!

- Ta zenbat denpora eon zinien eskola barik zuek? Gerra sasoi zenbat denpora eskola jun barik?

- Ba zenbat denpora esango dotsut? Zazpi bat hillabete, bueno, kurso bat eta gehixa. Gero, hemendik gerrie pasau zanin, etorri zan maistrie ta maixu be bai, hau librau zanien. Baiña gerri beuen hor kanpun eta zelan esaten eban maistrie? "La toma de no sé qué, como ahora estamos huyendo que", gaur goxien esan daben modun, Frantzin be egon dala atentaue ta bai hil dabela-ta. Ba orduen, egoten zan periodikue hartzen eban maistrie, karteruk ekarten eutsen-ta, irakurte banin "derrepente al mapa, ¿en qué sitio habían cogido los nacionales que les llamaban a los requetés? Los otros iban cada vez más abajo".

- Ta holan ikesten zenduen?

- Ba ze ikesi bihar gendun /bigendun/ guk? Almeria ta. "Almería no, todo lo demás".

7. Mila aldiz hobeto bizi dira oraingo maisu-maistrak

- **Erref:** EBA-004/011
- **Iraupena:** 0:01:19. **Hasi:** 00:14:35. **Bukatu:** 00:15:54
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Iritziak » Bizitzarekiko ikuspegia
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Maisu-maistrak

Laburpena:

Hotz egiten zuen eskolan. Berogailua bazuten, baina ke handia botatzen zuen eta begiak erreta amaitzen zuten. Maisu-maistrak ere estu bizi ziren. Horrela ziren orduan gauzak. Orain, berriz, soldata eta opor onak ei dituzte, baina hala ere beti kexaka.

Transkripzioa

- Ta eskolan, ze esan dozu, bertan Etxebarrin euela eskolie?
- Bertan euen, ta estufie geunken hor egurre sartute eukitte zan zera. Eta han eoten zan ha, perrerie-edo esaten eutzen /esatotsen/ lekun-da. Gero hotzak, eta umik be bai eta maistrik berak be eukiko eban hotz. Ta hasten zan keie, keie, keie, keie ta keiaz begixek be erreta ume danak, amatau arte. Klase horretakoxe eskoli zan da. Ez pentsau, esan nahi dot, eurok maixu-maistrok be goixen bizi zien. Ta ez zan aintxiñekue be ha eskolie baiña ez euen, ez euen. Ta eurek maixu-maistrak be, ze irebaziko ete eben, ba? Ha maistriek zozegaittik etorten zan Markiña kargaute jutera atzera. Ba txakur haundi bat edo txakur haundi bi edo piper potue edo, horretxek eukitten eben pixue. Holaintxeik zan, ta, oin maixu-maistrak be, urteik erdixe jai. Ba bai, holaintxeik da hori, ta gero bardin irabazi. Ta zelako irabazixek! Ta, oin be kejau jentie, kejau-edo "hay que aguantar. Aguantar, era aquella maestra que, teníamos nosotros y no entendía; ni nosotros a ella, ni ella a nosotros tampoco".

8. Aitak irakurtzen eta idazten ondo, amak batere ez

- **Erref:** EBA-004/012
- **Iraupena:** 0:01:24. **Hasi:** 00:15:54. **Bukatu:** 00:17:18
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola
- Euskara » Euskararen egoera
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Maisu-maistrak

Laburpena:

Mutilak eta neskak aparte eskolan. Etxebarriko eskola berria herriko alaba batek, Zubizarreta abizenekoak, emandako diruaz eginikoa da. Aitak bazekien irakurtzen eta idazten, amak ez. Aitak eta Ameriketaz zuen anaiak euskaraz idazten zioten elkarri.

Transkripzioa

- Eta esan dozu, ze joaten ziñen neskak eta mutillek danak batera?

- Ez, mutillek bere eskolie ta neskak euren. Ta maixuk be ez, diferentik. Eskola bi, maixu ta pentsaizu, nik oin ointsu oindiño konturatu naz, zeifiek emondako diruaz eindekue zan ha eskolie. Bertako alaba bat, Zubizarreta ez dait zelakue, behintzet harexek. Guk hori ikusten gendun, baiña: Ta gure amak eta aittek-eta esaten eban ba nun izen zan lelen eskolie ta, gero abadi be laguntzen eutsiela /laguntzotsela/-ta. Ta harek aittek, amak ez ekixen, baiña aittek bai ekixen /bekixen/, irakurten be bai te idazten be bai. Ez, baiña anaiek eukezan Ameriketan ta euskeraz eitten otsen /eittotsen/ harek, ta eurek berai be bai, kartak. Ta amak ez eban ikasi. Amak esaten eban, berak -katona esaten jakon lelengoko letrei-, ta katona ikesteko etorri zala Etxebarrire. Etorri ez, ekarri ein eban /eiben/, soltera nausixek-edo ziela. Guk geuk, ezautu gendun abadetxie ta ointxe be abadetxie da han. Baiña, hantxe bizi ziela soltera bi eta haraxe etorri zala bera, katono ikesteko. Gero, primera-komuniñoie be ein beharko eban, ta holan.

9. Amari antoisinkada ura kokotetik behera lokartzeagatik

- **Erref:** EBA-004/013
- **Iraupena:** 0:01:14. **Hasi:** 00:17:18. **Bukatu:** 00:18:32
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lanbideak » Neskameak
- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Anekdotak, kontakizunak

Laburpena:

<p>Ama zazpi urterekin neskame, umezain egon zen baserri baten. Behin sehaskari eragiten ziharduela lo hartu zuen. Ama etorri eta horrela ikusita antoisinkada ur hotz bota zion kokotean behera. Han irabazitako diru apurrekin pozik itzuli zen etxera.</p>

Transkripzioa

- Ta hor egonda gero izengo zan, han auzoren baten behintzet-ta ha mendixe ta dana, orain tapaute da piñuaz ezta, baiña zera, zelan da hori? krixeda euen lekuen, ume zaiña junde euen lekuen, neska soltera bat-edo bizi zala behintzet-edo. Harek haxe euken txartzat berak, ze umiai kumiai eraitten euela, bera lukartu, ama. Baiña pentsaizu, zazpi urteko umie ez zan ba lukartuko, logurie beuken? Ta etorri zanin hori hango neskioi edo ama andrioi edo dana dalakuoi etorri zanién, ta han lo topau banien, antosiñe esaten eban berak zerai-, antozinko antozinka ur hotza bota eutsela kokotin behera. Pentseizu zuk maixu-maistrak jo ingo eban baiña holakoik ez eban ingo. Baiña berak ekarri eban poza esaten eban, irabazi eban ez dait zenbat txakur haundi izengo zien edo txakur txiki edo errielak, holantxeik hartu zeren, ta amana etxa. Ha zala poza, ez gaurkuek!

10. Amamari ogi mamina haginik ez zuelako

- **Erref:** EBA-004/014
- **Iraupena:** 0:00:52. **Hasi:** 00:18:32. **Bukatu:** 00:19:24
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa
- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Anekdotak, kontakizunak

Laburpena:

<p>Amari baino askoz ere sasoi hobeak tokatu zaio berari. Ez du sekula goserik pasatu. Amamari ogi-mamina ematen zioten haginik ez zuelako. Orain umeei zelako txokolatea erosi ere ez da jakiten.</p>

Transkripzioa

- Ta nik hori zelan, gurie kontauko notsen amai, gu, haren aldin ondo geuzan da? Ondo, ondo, ondo. Guk ez gendun horren bestekoik pasau, ez gendun pasau! Goserik be ez gendun pasau. Artue te esnie ta ogixe ta esnie be naturala-ta. Oin daz atzera joten naturalera, oin. Baiña lehen hori zeozegaittik daukau guk daukaun osasune be! Gula barik, gurin, ogi bigune gure etxien, ba pentsaizu hamar lagun gengoan: zazpi neba-arreba ta aitte ta ama ta amama. Ta amamak ez ueken zerik, hagiñik eta ordun zer eitten eban? Amamantzako ogi bigune. Amamantzako, bestientzako ez euen. Oin zelako txokolatie erosi be ez dakizu umiei.

11. Maisu-maistrak elkarrekin ezkondu

- **Erref:** EBA-004/015
- **Iraupena:** 0:01:04. **Hasi:** 00:19:24. **Bukatu:** 00:20:28
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola
- Euskara » Euskararen egoera
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Maisu-maistrak

Laburpena:

Maisu-maistrak herriko taberna batean zeuden apopilo. Udaldi batean ezkondu egin ziren. Salva Madinabeitia eta Máximo Martínez, izenak. Maisuak euskaraz ikasi zuen. Maisu ona izan ei zen. Maistra orduan txartzat zeukan, baina orain iritziz aldatu da.

Transkripzioa

- Eta horrek, maixu-maistrak, zer bizi zin bertan Etxebarrin?
- Etxebarrin bizi zin. Gero eurek alkarraz bizi, ezkondu ein zin. Apopillo be, leku baten eon zin taberna baten ta gero, udaldi baten ezkondu zin: Don Máximo eta doña Salva. Doña Salva Medinabeitia y Don...Oi amaa! Máximo Martínez.
- Ta horrek Máximok, zelan ba ikasi eban ba euskeraz, herrixen integrata egon zan-eta?
- Klaro! Eta hari interesau eitten jakon ikestie. Mutikuk oindiño neskak baiño gitxia jakingo eben; berak eukezan mutillek. Baiña maixu ona izen zan! Bueno, gugez ez eban euki hainbeste zer, baiña. Neuk be maistrerie, ordun txartzat neuken baiña gaur, oindiño aintxiñe ez dala hilde, baiña Markiñen bertan hil zan; ze, alabie ezkondu jakon Markiñeko mutil batat, hamentxe hil be ein zan. Baiña sinpatikie eta maestra zera zan.

12. Familia aberats batek emandako altzariak eskolan

- **Erref:** EBA-004/016
- **Iraupena:** 0:02:50. **Hasi:** 00:20:28. **Bukatu:** 00:23:18
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Maisu-maistrak

Laburpena:

Liburuak eskolan egoten ziren eta ikasle batetik bestera pasatzen ziren. Kubara joan ziren etxebarritar batzuk aberastu egin ziren eta hainbat altzari eman zuten eskolarako. Beren izena jarrita zeukaten, "Señores de Laka". Orduan ere denetik zegoen ikasleen artean, azkarragoak eta tontoagoak.

Transkripzioa

-Ta libururik edo euki zenduen zuek?

-Bai. Liburuek primerun pasau eban, bueno lenengokue, bigarrena eta hirugarrena edo bosgarrena bazan be ez dakit nik, hantxe egote zien bestiantzako bestiantzako, bestiantzako ta bestiantzako. Ta beste gauze bat euen, ta ez dot pentsetan maistriai ondo beittentzen jakonik hori. Herrixen euzan, ta bueno hil zien denak eurek, baiña Kubatik edo han Bariñakue, Bariña eukiko dozu iguel zerin, Barinaga. Hango mutil bat, anai bi edo hiru edo jun zin Kubara, gu ta baiño aurretik! Hil be antxiñe ein zinta. Ta, aberastu ein zin. Han Kuban gaurko modukoik ez euen. Ta ha bat, Etxebarrire ezkondu zan. Ta eiban etxe eder bat. Egonda zaz Etxebarrin? Ba, oin eurek ez di bizi inor han, baiña dauke han, ba eurek zaintzen eon zan bat, dago han, bizi izeten. Gaiña, bera bizi den arte, andrie bizi den arte pentseten dot, eurei itxite daukela. Bueno ba, han euezan aberatsak ta harek zien ba, Señores de Laka. Ta euken kuadro bat, haretxen kuadrue zan: seme bat eta alabie eukezan. Alabie hil zan ta eurek andra-gizonak eta kuadrun. Gero euen, beste danak mahaixek ba, asko usautekuk zin, baiña Señores de Laka: bi aurrin, haundi zamarrak zien ta barrixauek harek, ta harek ipintten eben, Señores de Laka. Eta beste aremaixo bat, zerak liburuk eta eukitekue be, Señores de Laka. Ta gaur hori ez eutsen ametidu be eingo, baiña ordun bai. Ordun holantxeik zan ta hoixegaittik diñotsut ba, ordun be ume berez argixek zienak, han igerriko otsen zein zan aurrerakue ta zein zan gatzekue. Ba bauezan haxe Bitorianeko Maritxu, ni te baiño zaharraue da hori, baiña dibujetan ta euken arte bat harek! Ta ostontzin be bai, baiñe guk pentsetan gendun ba, mutillek eukezan harek nebak, ta ba haretxek lagunduko eutsela igul deberrak eitxen-edo. Baiña maistriek ez harek guk baiño gehixa, horrek hori zan lekukuek, baiña beuezan baserri haundixekuek be etorten zienak, modue eukenak pagetako be majisterixue ta handik aurrakue. Baiña ez ittuen akonsejau be ein, ze harek be gatu zin geure modun: hamalau urteaz urten eskolatik eta argixek zienak ba, argitxua; ta totuk zienak, toto beti. Ba hoixe.

13. Josten ikasten Etxebarrin eta Bilbon

- **Erref:** EBA-004/019
- **Iraupena:** 0:02:15. **Hasi:** 00:26:56. **Bukatu:** 00:29:11
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lanbideak » Sastreak, jostunak

Laburpena:

Ikatzaz markatu eta etxean ebakita ekartzen zuten bi ahizpa baserritarrek josteko ehuna. Etxebarriko jostundegian ikasi zuen josten lehendabizi, eta gero Bilbon jantzigintza (korteia).

Transkripzioa

- Oiñ ez da gatxa arropie eitten. Ez da gatxa, zi-zaust-zautz eitten dabe ta, zatartuen dauena edo zerena, haxe izeten da politxena iguel. Ta harek maistriek, esaten otsen /esatotsen/, berak esango eutsela, berak ebaiko eutsela harek kamixak baiña amamak ebaten otsezan etxien. Ta ordun iketzaz egoten zan. Iketza egote zan ezta, baserrixetan. Ta iketzaz, zizie barik, iketzaz markau ta hantxe, beran markakin etorten zan, baiña ebaitte ekarte zittuen etxa, ta han josi. Ta punto de kruze, -ointxe be Beiden han eongo da- neuk be aramaixuan gaiñeko, komadian gaiñako punto-kruze, baiña bueno politxe behintzet. Ta holan besteko, harek erakusten eban horretan. Puntuik-eta ez, baiña punto kruze ta bai. Ostontzin, zera ez. Ta josten ba hoixe, eskutan ein biher izeten zan dana. Ta harek, zelan ekarten zittuen, harek neskak -bata gaztiau zan bestie neure edade ingurukue- ta etxin ebaitte! Ta gaur baiño gehixa, oiñ Teren ta denporan be, kolejixun be erakutsi eitten eban. Ta horrek be, oin ez dait hemen eukiko daben edo San Martiñen eukiko daben, baiña trapue, honakoxe trapue einde eukin zerakin, ein bihar zin /bizin/ diferentikin: puntu kruze ta bainikie ta bainika doblie ta ez dakit zelakue ta danak eukezan einde,

- Ta zuei zeïnek erakusten eutzuen josten, horrek maistriek berak?
- Ez, maistik ez. Gero, jostundeire jun ta hantxe.
- Han bertan Etxebarrin be bauen?
- Bai, Palomon ta ama. Arteagas, horren hori, Javierren, Javier ez. Zein da ba? Aitorren andrian amama zan. Modista ona zan e, bai. Etxebarrin eitxen eban.
- Baiña zuk gero, gero Bilbon be ikesi zendun edo?
- A bueno bai, Bilbon bai, kortie ikesten eon nintzen.
- Bilbon?
- Bilbon, bai.

14. Bilbon neskame 15 urterekin

- **Erref:** EBA-004/020
- **Iraupena:** 0:01:40. **Hasi:** 00:29:11. **Bukatu:** 00:30:51
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lanbideak » Neskameak

Laburpena:

15 urterekin joan zen Bilbora neskame, Erzilla kalera, aberats etxe batera. Getxon ere bazuten txaleta. Oraintsu hara joan zen Jesusa etxea ikuste aldera. Sasiak janda aurkitu zuen.

Transkripzioa

- Ta iñoz esan dot ba, krixeda be egon nintzen, hamabost urtez junde.
- Nun?

- Ba esango dotsut non: Erzilla "cuatro" zan, baiña nire uzaban uzaba zan, Hotel Carton ein ebanan /eibanan/ anaie. "Asi que, no era cualquiera". "Sí", ta euezan, amaik ez euken, hil ein jakuen ta. Baiña ni baiño aurretik han eueña, esaten osten niri, ba zelan izen zan. Udan gero etxie eurek ein eiben, etxie Getxon, hantxe, zelan esango dotsut ba nik?

- Neguri.

- "No". Neguri ez zan ha. Ha zan Getxo, Santa Maria de Getxo. Ta nik, interesa neuken haxe ikusta juteko. Ta, egun baten jun gintzezan zerak, zelan da hori? Zein da hor? Niri entzuten? Ta jun nitzen ta sasi jantzitze euen ha, gure etxie sasixe dana euen. Ta euen telefonuko telefonikeko biribile lehengo lekun. Ostentzin be ta bai, estaziñoie, trenan estaziñoie Berangotik Getxora bittartekue ta horrek be, lehen lentxeik euezan, baiña.

- Ta zeñaz jun ziñen hara?

- Nora?

- Hoixe ikusta barriro.

- Beste barik, bai, bai. Bueno, ez zan jun Idoia edo ez dait zer?

- Oporretan bueltatxo bat emota-ta, ikusta harek inguruk.

15. Baserriko seme-alaba argiak ikasketetara bideratzen ez

- **Erref:** EBA-004/021
- **Iraupena:** 0:01:31. **Hasi:** 00:30:51. **Bukatu:** 00:32:22
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Iritziak » Bizitzarekiko ikuspegia
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza

Laburpena:

Bilbon Elkanon egon zen kortea ikasten. Lana egin ere bai, igandetan eta. Sasoi hartan ez zegoen orduko hainbeste diru eta horrelakorik. Nolanahi ere, ez du damurik gazte-denbora horrela pasatu izanaz. Bakoitzak ba ei zekien zein zen bere lekua munduan. Baina kritikatzan du maisuen eta apaizen jarrera: baziren baserriko seme-alaben artean ikasle onak eta argiak, eta gainera etxean diru faltarik ez zutenak. Zergatik ez zituzten ikasketetara bideratzen?

Transkripzioa

- Alaba: Ta zuk josten non ikesi zendun ama, josten Bilbon ala Etxebarrin be.

- Etxebarrin ta gero korti ikesten Bilbon.

- Alaba: Ta Etxebarrin nogaz?

- Katalinaz.

- Alaba: Katalinaz, Tomasenukuz.

- Palomon-ta amaz.

- Ta hori, debaldekue izen zan ala hori, josten ikestie?

- Izengo ez zan ba debaldekue! Behin...

- Bilbokue be bai?

- Ordun ez euen... Bilbokue ez, ez, ez; ez zan Bilbokue ez. Hango rekuerdutan, Elkanon egon nintzen.

- Alaba: biherria be ez zendun eitten zuk hor Tomasenin, zerbitzen-ta, ez?

- A bueno, domeketan-ta holan bai. Hombre, dana gauza bat. Ordun ez euen, zerik oingo modun, orduko-ta. Harek jun zin. Nik oin esaten dot / esatot/, ez dauketela bape-bape penaik neure gazte denporie holan

pasaue. Ez dauket, ze ez giñoiezan inoi esatera, zelan izan biher eban / biban/. Danak genkixen gutxi gorabehera, baiña lehen be esan dot: ordun beuezan baserrixek ondo euen jentie baserrixen, edo piñuegaittik edo eurek fiñek zozegaittik; biher gehixa einde ez, gure aitezek eta amak eta baiño. Ezpabe ze, etorri jakuelako baserrittik edo dana dalako lekutik. Baiña, ezin ba eongo, maixu-maistrak edo abadik edo baten batek, honek merezi dau gero ikestie, igerte jakue, umiei, gehixenin.

16. Oso azkarrak ziren neba-arrebak

- **Erref:** EBA-004/023
- **Iraupena:** 0:01:21. **Hasi:** 00:32:59. **Bukatu:** 00:34:20
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza
- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Anekdotak, kontakizunak
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa

Laburpena:

Maritxu Errotaberrikoa oso azkarra ei zen. Baina Jesusak adierazten du ez zuela ikasketak egiteko aukerarik izan. Haren bi anaiak ere oso argiak ziren. Eskolako planoak maisuaren eta bi mutil horien artean egin ei zituzten. Taldeko argazki bat erakusten du.

Transkripzioa

- Beste batzuk, lehen be esan dot: Maritxu hori Errota Barriku-ta, Bitorianekue? Hori, listisimi zan, bai oin matematikak esaten jakue -ordun beste modu bata esaten zan- baiña dibujetan-ta? Artistie! Baiña nebak eukezan horrek; honen Arteagan-ta, hau maixuau barik, beste bat aurretik eon zan. Ekarrizu hoixe erretratuoi hona! Ia, hemen dauen ha. Ba, ze esatera noien ni ointxe?, ahaztu jata.

- Arteagan ez dakit zer.

- Anaixak.

- Arteagan aitte zan, gero derrame zerebralaz golpera hil zan.

- Hori zan don Felipe? Don Felipe hau zan?

- Don Felipe zan hori.

- Don Felipe eta bestie zelan zan maistri, doña?

- Julia, doña Julia. Ta hori ...

- Hau zan republikanie?

- Republikanie, eta abadiak ez ei eban zertzen. Baiña pentse eizu, hemen dauenezan gehixenak hilde daz. Gehixenak! Bai. Ta, honetxek zin haren nebak; hauxe, Joxe ta Luis. Luis, hau. Ta horrek, don Felipegaz ibilli zin eskolan. Ta Antxiko etxie ein zaniene, etxe barrixe ein zaniene, planuek don Felipek eta semiek eiñ ei zittuen edo eskolakuek ei zittuen.

Ahotsak.eus-eko edukiarekin sortutako dokumentu automatikoa.

2024-10-15

CC-by-sa | Ahotsak.eus

Badihardugu Euskara Elkartea

Markeskua Jauregia, 20600 Eibar

943121775 - ahotsak@ahotsak.com